

LETS minimize

Auteur(s):

Lecq, S.G., van der

Verschenen in:

ESB, 85e jaargang, nr. 4260, pagina 489, 16 juni 2000

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Met enige regelmaat verschijnen er berichten over bloeiende LETS-kringen: Local Exchange Trading Systems. Hier wordt op lokale schaal gehandeld in goederen en diensten tegen virtuele geldeenheden zoals Talenten (Den Haag), Noppessen (Amsterdam), Eco's (Groningen) en wat dies meer zij. Als we minima definiëren als de groep mensen die meer tijd dan geld hebben en de maxima als de groep waarvoor het omgekeerde geldt, dan is het LETS-systeem voor veel minima een uitkomst. In diverse steden worden diensten uitgewisseld waarvoor menige tweeverdiener grof geld zou bieden: ramen zemen, schilderen, koken, haren knippen en dat alles op elk overeengekomen tijdstip. Juist doordat die tweeverdieners niet de tijd hebben om wederdiensten aan te bieden, blijft het ruilsysteem beperkt tot de lage inkomens. Zo ontstaat een parallelle economie van ruilhandel, die naast een economische functie ook een sociale functie heeft. Senioren, langdurig werklozen en anderen die op enige wijze buiten de formele economie vallen, komen met elkaar in contact en ontdekken mogelijkheden voor samenwerking. Sociale activering door informele handel: daar zit perspectief in.

Hoewel de naam van LETS een lokaal karakter benadrukt, is recentelijk op internet een ruilsysteem gestart waarbij elk individu zelf kan handelen in overnachtingen, boeken en andere zaken. In diverse landen gratis overnachtingen door gespaarde eenheden te besteden bij diverse gastadressen behoort nu tot de mogelijkheden. Wie zelf geen logeergelegenheid kan aanbieden en toch bij anderen wil overnachten, kan via het lokale netwerk diensten verlenen. Hiermee worden bij een plaatsgenoot enkele overnachtingen gekocht, die via het internet worden aangeboden. Participanten houden zelf hun saldo bij op de website ¹. Gaan idealisme en economie dan toch samen?

Niet voor de fiscus. Enkele jaren geleden schreef de staatssecretaris van Financiën al een brief aan de Tweede Kamer over de fiscale behandeling van LETS-systemen. In antwoord op Kamervragen stelde Vermeend dat LETS-systemen gelijk zullen worden behandeld als de rest van de economie, zodat over de transacties btw en inkomstenbelasting wordt geheven ². Uiteraard is het wel lastig om onderscheid te maken tussen de in principe onbelaste vriendendienst en "activiteiten die het karakter hebben van dienstverlening in het economisch verkeer", maar dat probleem is niet inherent aan LETS. Wel inherent aan LETS is het probleem van de eenheid van waardering. De fiscus zit niet te wachten op een voorraadje Noppessen en zal de staatskas niet willen spekken met duizenden Eco's. In het internationale LETS-initiatief gelden uren als eenheid voor verrekening en dat is al helemaal een virtuele heffingsgrondslag. De staatssecretaris stelde dan ook dat de belasting in gulden wordt geheven, waarbij de waarde van de onderliggende transacties wordt bepaald door de waarde van equivalente dienstverlening in de formele sector. Maar ja, hij moest bekennen dat als de belastingplichtige in gebreke blijft, weinig anders rest dan een beslaglegging op de voorraad LETS-eenheden. Wordt die dan in gulden geveild?

De LETS-beweging heeft haar huiswerk gedaan en baseert zich op economische theorievorming. Suhr schetst het "financiële waterhoofd" dat ontstaat doordat op geleend geld rente moet worden betaald, waardoor de groei van de reële economie in de pas moet lopen met die van het monetaire aggregaat ³. In plaats daarvan wordt 'vrijgeld' gepropageerd, dat gratis kan worden geleend, maar in waarde vermindert als het wordt aangehouden. Dit idee van rentevrij, 'roestend geld' is overgenomen door de Aktie Strohalm, die het LETS-systeem in Nederland stimuleert ⁴. Door een eco-tax in te houden, ontstaat zo'n 'roestmiddel' en wordt de functie van ruilmiddel bevoorrudd boven die van oppotmiddel. De omloopsnelheid van het alternatieve geld zal hierdoor hoog zijn. In termen van de verkeersvergelijking van Fisher, hopen de LETS-gebruikers dat het transactievolume groeit, maar een stijging van het prijspeil is allerminst uitgesloten. Inflatie ligt dus op de loer.

De econoom is nog niet klaar. Het girale stelsel brengt transactiekosten met zich mee doordat iemand een administratie moet voeren van de LETS-saldi. Hiervoor worden veelal enkele procenten van de transactiesom ingehouden. Derhalve is LETS geen pure 'credit-economy'. Het administratiekantoor ontwikkelt zich al snel tot een bank. Je mag zelfs rood staan, zodat er sprake is van kredietverlening. Voer voor de toezichthouder: alle LETS-kringen onder de Wet Toezicht Kredietwezen? Inflatie is ook niet uitgesloten als zich in bepaalde diensten een vraagoverschot voordoet, zeker wanneer dit door kredieten wordt gefinancierd. Sommige ruilkringen houden een jubeljaar, waarin schulden worden kwijgescholden. De econoom vreest hier het risico van minder ideëel gedrag.

Al met al worden hier wielen opnieuw uitgevonden. Dat hoeft niet erg te zijn, maar verklaart wel het gebrek aan enthousiasme van economen. Zolang er nog geen centrale LETS-bank is die, zonder een rente-instrument, de totale LETS-hoeveelheid gaat beheersen, kunnen we wachten op de ontploffing van het systeem. Tot die tijd functioneren de ruilkringen uitstekend als middel voor sociale activering van minima

¹ <http://www.cyberclass.net/turmel/LETS.htm>

2 Tweede Kamer, vergaderjaar 1996-1997, 25 000 IXB, nr. 18, blz. 5-7.

3 D. Suhr, *The capitalistic cost-benefit structure of money; an analysis of money's structural non-neutrality and its effects on the economy*, Springer Verlag, Berlijn, 1989.

4 Aktie Strohalm, *Denken en doen durven omkeren*, Utrecht, 1994.